

Het Antwerpse provinciebestuur werkt aan een, door Vlaanderen ondersteund, strategisch project rond de fortengordels. Tegelijk maken die gordels ook deel uit van een Europese project waarin Vlaanderen en Nederland samenwerken.

Karen Gysen
PROJECTCOORDINATOR FORTENGORDELS ROND ANTWERPEN
CEL GEBIEDSGERICHT BELEID - DEPARTEMENT RUIMTELIJKE
ORDENING EN MOBILITEIT - PROVINCIE ANTWERPEN

Vandaag bestaat de "Vesting Antwerpen" uit twee fortengordels (de binnenste Brialmont-fortengordel en de buitenste pantserfortengordel), een Antitankgracht, dijken, bunkerlinies en (sporen van) loopgrachten en omwallingen. De twee fortengordels omarmen de stad Antwerpen als een grijsgroene schakelketting met een rijkdom aan fauna, flora en monumenten aan de rand van een dichtbevolkt en verstedelijkt gebied.

Dat de omgeving van Antwerpen bezaaid ligt met historische militaire bouwwerken is geen toeval. Een wereldhaven is nu eenmaal een belangrijk doelwit. Daarenboven heeft Antwerpen een strategische ligging voor de verdediging van ons land. De stad werd sinds de negentiende eeuw dan ook uitgebouwd als een militaire vesting waarin het leger zich kon terugtrekken in afwachting van buitenlandse hulp. De fortengordel is het gevolg van de nieuwe oorlogsvoering die Napoleon introduceerde. Zijn verdedigingsstrategie was gebaseerd op aaneengesloten, vooruitgeschoven versterkingen die buiten de belangrijke steden lagen. De steden zelf en andere nog bestaande fortificaties verloren daardoor hun militaire betekenis. Voor Antwerpen - dat uitgeroepen werd tot "nationaal reduit" (terugvalbasis) voor het Belgische leger in tijden van oorlog - hield het nieuwe defensieproject in dat de zestiende-eeuwse Spaanse stadswallen op de huidige Leien - met hun poorten, torens en grachten - vanaf 1864 werd gesloopt.

Voor de toenemende draagwijdte van het geschut op het einde van de negentiende eeuw maakten nieuwe verdedigingswerken op grotere afstand van de stad noodzakelijk. Tussen 1859 en 1865 werden daarom, onder de leiding van vestingbouwkundige Henri Brialmont, een nieuwe, grote wallen met poorten rond de kernstad aangelegd en werd een reeks van acht vooruitgeschoven bakstenen forten gebouwd. In totaal vormen ze een 18 km lang front. De totale kosten voor deze operatie bedroegen 54 miljoen goudfrank (omgerekend: € 1.350.000.000). Maar toen de bouw af was, was het fortentconcept al achterhaald door de snelle ontwikkeling van de militaire technologieën. De bakstenen Brialmontforten zijn, op één na (Wijnegem, nu Shopping Center) allemaal bewaard gebleven. De grote omwalling is bovengronds nagenoeg volledig verdwenen (tracé van de huidige ringweg). Tussen Singel en ringweg bevinden zich nog enkele fragmenten.

EEN PLAN VOOR DE fortengordels ROND ANTWERPEN

